

במונח
סי"ב סי
וכן נג

כ"ז ו' :

האל"ף ללא מונח – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה, ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה
ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"יא ס"יב ס"יג ס"יד ס"טז, א"ב א"ד א"ז א"ט.
~ ובדפוסים: רו"ה, גינצבורג, קסוטו, קורן, ברויאר. ~ וכן הוא בעין הקורא.
~ וכן נכון ע"פ כללי הטעמים.

האל"ף במונח – בכתבי היד: ס"יז, א"א א"ו א"ח א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג,
רא"פ, לטריס.

כ"ח ט': אָת־מַחְלָת / אָת־מַחְלָת / אָת־מַחְלָת / אָת־מַחְלָת

המ"ם בקמץ והחיל"ת בחטף פתח – בכתבי היד: ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה, ס"א
ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"י ס"יא ס"יב ס"יג ס"יד ס"טז. ~ ובדפוסים: רא"פ,
ברויאר. ~ וכן כתבו אור תורה ומנחת שיל.

המ"ם בפתח והחיל"ת בחטף פתח – בכתבי היד: ט"ה, ס"ה ס"ז ס"ח ס"ט
ס"יז, א"א א"ב א"ג א"ד א"ו א"ז א"ח א"ט א"י. ~ ובדפוסים: רו"ה, לטריס,
גינצבורג, קסוטו, קורן. ~ וכן הוא בעין הקורא.

המ"ם בפתח והחיל"ת בשווא נח – בדפוס: מק"ג.

המ"ם בקמץ והחיל"ת בחטף קמץ – כן כתב מהרי"ק.

וראה הערה ל"ח.

משום שהמתג יכול להשתנות רק למונח רגיל ולא למונח מכרבל (כן כתב רו"ה)
בשום שכל בראשית י"ח ט"ז).

לד באור תורה כתב שהמ"ם בקמץ. ובמנחת שי כתב שבספרים מדויקים
ובדפוס קדמון המ"ם בקמץ, וכן כתב אור תורה. ונראה מלשונם שכך הכריע
למעשה, ובפרט אחר שלא הביא כל דעה הסוברת שהמ"ם בפתח, וממילא
נראה שהפתח שבדיבור המתחיל הוא כנראה שגגה או חוסר הקפדה.

לה ובגליון כתב שבספרים אחרים מנוקד מַחְלָת או מַחְלָת.

ל' ניקוד זה מקורו משיבוש בהבנת דברי המסורה, שבמסורה נמסר שבתבת
"מחלה" מלשון חולי החי"ת מנוקדת בחטף פתח, וכאשר היא שם איש או
אשה, החי"ת מנוקדת בשווא נח. וכיון שכאן תיבת "מחלת" היא שם אשה
ואינה מלשון חולי, תיקן המדפיס ע"פ דברי המסורה וניקד את החי"ת בשווא
נח במקום בחטף פתח, ואף כתב שלכן השמות "מַחְלָה", "מַחְלִי", "מחלת",
מנוקדות בשווא נח.

אולם הבנה זו בדברי המסורה אינה נכונה, כמו שמוכח מהספרים שכולם
ניקדו כאן מַחְלָת בחטף פתח, וכן מנוקד גם אצל מחלת דרחבעם (דברי הימים ב'
י"א ח'), וכתב בעל אור תורה שהמדפיס דובר שקרים, וכוונת המסורה רק
לתיבת "מחלה" בלבד ולא לשאר תיבות.

ובהיכל הברכה נמשך אחר דברי המדפיס והמסורה שהביא, וכתב שהמ"ם
בקמץ והחיל"ת בשווא נח, וכנראה נעלמו ממנו דברי האור תורה.

ל' שו"ת פעולת צדיק (סימן ט"ז), שכך מנוקד בכל ספרי תימן.

ל' בחידושי מהרי"ל דיסקין על התורה מובא שנשאל מהרי"ל דיסקין האם יש
לקרוא מַחְלָת בקמץ או מַחְלָת בפתח, וענה שהדבר תלוי במחלוקת המובאת
במדרש (בראשית רבה פ"ח פ"א אות י"ג) האם השם "מחלת" הוא מלשון מחילה או
מלשון מחלה, שלדעה שהוא מלשון מחילה, המ"ם בקמץ, כמו "מַחְלָה לך",
ולדעה שהוא מלשון מחלה המ"ם בפתח, כמו "כָּל הַמַּחְלָה", ועל כן איך
שקורא יוצא. עכ"ל.

ובאמת, מלבד זה שלתלות את מחלוקת הספרים במחלוקת הפירושים
במדרש הוא דבר רחוק ולא מסתבר, גם עצם דבריו קשים הם, שהרי לשון
המדרש שם כך הוא: וירא עשו כי רעות בנות כנען וילך עשו אל ישמעאל, רבי
יהושע בן לוי אמר נתן דעתו להתגיר, מחלת, שמחל לו הקב"ה על כל עונותיו,
בשמת, שנתבסמה דעתו עליו, אמר ר"א אלו הוציא את הראשונות יפה היה
אלא על נשיו כאב על כאב, דבר אחר כוב על כוב תוספת על בית מלא, ע"כ.
דהיינו שרבי יהושע בן לוי דורש את השם "מחלת" מלשון מחילה שמחל לו
הקב"ה על עונותיו, ור"א לומד מ"על נשיו" שזה כאב על כאב, אך לא מוזכר
כלל שר"א דורש את השם "מחלת" מלשון מחלה על מחלה, וצ"ע.
יש להעיר עוד, שאף אם אכן כדבריו מחלוקת הספרים תלויה במחלוקת

כ"ח ו': לְקַחְתָּ לָּוִי מִשָּׁם - יש להקפיד לגנון את הטעמים במקומם
הנכון, ולא להטעים לְקַחְתָּ לָּוִי מִשָּׁם.

כ"ח ט': אָת־מַחְלָת | - מונח לגרמיה, ואינו מונח רגיל עם פסיק
אחרייה.

❧❧❧ ❧❧❧ ❧❧❧

❧ חילופי נוסחאות ❧

כ"ו ח': כִּי אֶרְכֹּלִי / כִּי אֶרְכֹּלִי

במונח – בכתבי היד: ט"א ס"ט ט"ב ט"ג ט"ד ט"ה, ס"א ס"ב ס"ג ס"ד ס"ה ס"ו
ס"ז ס"ח ס"ט, א"א א"ד. ~ ובדפוסים: לטריס, גינצבורג, קסוטו, ברויאר. ~ וכן
כתבו אור תורה ומנחת שי.

במקף – בכתבי היד: ס"ה ס"ו ס"ז ס"ח ס"ט ס"יב ס"יג ס"יד ס"טז, א"ב א"ג
א"ו א"ח א"ט א"ד. ~ ובדפוסים: רו"ה, קורן. ~ וכן הוא בעין הקורא.

כ"ו כ"ב: כִּי עֲתָה / כִּי עֲתָה

במקף – בכתבי היד: ט"ב, ס"ט ס"יז, א"א א"ו א"ח א"י. ~ ובדפוסים: רו"ה,
לטריס, גינצבורג, קורן, ברויאר. ~ וכן נמסר בספר החילופים בשם בן אשר
שהלכה כמותו. ~ וכן הוא בעין הקורא. ~ וכן דעת מנחת שי.

כ"ח הטעם מונח הוא טעם מחבר, ואילו הטעם מונח לגרמיה (שתמונתו כמונח רגיל,
אלא שבא פסיק אחרי להודיע שהמונח שלפניו הוא המונח המפסיק) הוא טעם מפסיק, ובדרך כלל
הוא בא לפני מונח רביעי (כגון: אֶת־כֵּל־עֶשֶׂב | זֶרַע זֵרַע, וְלָכֵל | רֹחֶשׁ עַל־הָאָרֶץ), אך יש פעמים
שבא גם לפני טעמים אחרים.

וכאשר בא מונח ואחריו פסיק, ואין אחריו מונח רביעי, יש להסתפק אם
הוא מונח לגרמיה, או שהוא מונח רגיל אלא שבא אחריו פסיק (פסיק בא רק אחר
טעם מחבר, וענינו להורות על שהיה מועטת מסיבות שונות, אך לא מסיבות תחביריות של פיסוק וחיבור הענין,
שהתחביר מתבטא בניגון הטעמים בלבד, ולא ע"י שהיה בין התיבות).

וכדי לדעת איזה פסיק מורה על שהיה בפועל, ואיזה פסיק מורה שהמונח
שלפניו הוא מונח לגרמיה המפסיק, מונה המסורה את כל הפסיקים שבמקרא
המורים על שהיה, וכל פסיק שאינו נמנה ברשימה זו, מוכח שהוא לגרמיה.
ומזה שפסיק זה אינו נמנה ביניהם, מוכח שאינו אלא סימן שהמונח שלפניו
הוא מונח לגרמיה ולא המונח המשרת (רשימה זו של המסורה מצויה בכתבי יד שונים של
המקרא, וכן במערכת המסורה שבדפוס מק"ג (אות פ'), אך הרשימה שבמק"ג שגויה ומבולבלת מאד לעומת
הרשימות המצויות בכתבי היד).

וכן מוכח מדברי המסורה כאן המוסרת שפסוק זה הוא אחד מי"א פסוקים
במקרא בהם בא הטעם מונח לגרמיה לפני הטעם גרש.

כ"ט ובגליון כתב שבספרים אחרים מוטעם כִּי־אֶרְכֹּלִי במקף.

ל' בדפוסים מק"ג ורא"פ הדפיסו כִּי־אֶרְכֹּלִי במונח ומקף יחד, וכנראה הטעימו
כן כדי לרמוז על המחלוקת.

לא ובגליון כתב שלכן נפתלי מוטעם כִּי עֲתָה במונח.

ל"ב בכ"י ט"ח מוטעם כִּי־עֲתָה במונח ובמקף יחד, ונמסר עליו שלכן אשר
מוטעם כִּי־עֲתָה במקף ולכן נפתלי מוטעם נפתלי כִּי עֲתָה במונח. ונראה
שהסופר הטעים כִּי־עֲתָה במונח ומקף יחד כדי לרמוז על המחלוקת.

כמו כן בכ"י ס"ו מוטעם כִּי־עֲתָה במקף, ונמסר שם במסורה "פלוגתא כִּי
עֲתָה", כלומר שיש דעה החולקת שהוא במונח. ובכ"י ס"ד מוטעם כִּי עֲתָה
במונח ונמסר שם במסורה "פלוגתא כִּי־עֲתָה", כלומר שיש דעה החולקת
שהוא במקף.

ל"ג תיבה המוטעמת בזקף קטן שאין טעם משרת לפניו, ויש בתיבה מקום הראוי
למתג, אם המקום הראוי למתג הוא באות הראשונה בתיבה, לא יהפך המתג
למונח, ואם המקום הראוי למתג הוא אחרי האות הראשונה בתיבה, דרך
המתג להפוך למונח (משפטי הטעמים דף י"ג ע"א, והביא שם כמה ראיות לכלל זה מהמסורה ומספרים
מדויקים).

והטעם שבאות הראשונה לא יהפוך המתג למונח, משום שיש כמה סוגי
מונחים (כמבואר בדברי המדקדקים הקדמונים), ומונח הבא לפני זקף קטן ומוטעם באות
הראשונה בתיבה (כגון: נֶפֶשׁ חַיָּה) נקרא מונח מכרבל (ונגניתו מסולסלת מעט יותר ממונח רגיל),
ואם המונח מוטעם אחרי האות הראשונה (כגון: ויָקָי מְבֻדֵּל), הוא מונח רגיל. ולכן
רק כאשר המקום הראוי למתג אינו באות הראשונה ישתנה המתג למונח,